

Motion till riksdagen 2006/07:Sf251

av **Kalle Larsson m.fl. (v)**

Flyktingmottagandet

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut	2
Inledning	4
Migrationsverket	4
Ökad kunskap i handlägningsprocessen	5
Migrationsverkets organiserade verksamhet	6
Extern tillsyn av mottagningsverksamheten	6
Kommunernas flyktingmottagande	7
Rätten till eget boende	7
Höjd dagersättning till asylsökande	8
Kommunernas ansvar för meningsfull integration av asylsökande	9
Asylsökande barns skolgång	9
Amnesti	10
Asylsökandes sjukvård	11
Apatiska barn	11
Rätt till vård på lika villkor	12
Rehabilitering av tortyr- och traumaskadade flyktingar	13
Gömda	14
Uppehållstillstånd för papperslösa	15
Gömdas tillgång till sjukvård	15
Ensamkommande barn	16

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förstärkning av Migrationsverkets omvärldsbevakning, liksom analyser och kunskapsuppbyggnad vad gäller asylområdet generellt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en analys av Migrationsverkets bristande effektivitet i ärendehanteringen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obligatorisk vidareutbildning för samtlig personal inom Migrationsverket.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildningssatsning angående könsrelaterad förföljelse.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ambitionsnivån på den organiserade verksamheten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten att bevilja asylsökande undantag från kravet på arbetstillstånd.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen låter utreda frågan om extern tillsyn av Migrationsverkets mottagningsverksamhet.
8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag som tydliggör kommunernas skyldigheter vad gäller flyktingmottagningen.¹
9. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om hur höjning av kommunersättningen vid flyktingmottagande bör utformas.¹
10. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om återställande av bostadsersättningen vid eget boende.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att komma till rätta med trångboddhet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Glesbygdsverket i uppdrag att uppmuntra människor att bosätta sig i hela landet samt att Migrationsverket ska uppmuntra och erbjuda möjligheter för människor att söka alternativa bostadsorter.
13. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om ändring av förordningen (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl. i enlighet med vad i motionen anförs.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tydliggöra kommunernas ansvar för att skapa fritidsverksamhet för asylsökande som lever på förläggningar och i eget boende.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skolans ansvar för barn till asylsökande och om möjligheten att införa skolplikt även vad gäller asylsökande barn.
16. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag angående gömda barns rätt till skola.

Fel! Okänt namn på

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Socialstyrelsen bör inhämta utlåtande från Statens medicinsk-etiska råd (Smer).²
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om uppdrag till Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU).²
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om vuxna asylsökandes tillgång till sjukvård.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen i samarbete med Socialstyrelsen bör utforma riktlinjer angående möjligheter för asylsökande att erhålla hälso- och sjukvård inom ramen för befintligt hälso- och sjukvårdssystem.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över hur en utökad rätt till full sjukvård för asylsökande och gömda ska genomföras.
22. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om att behandling för tortyr- och traumaskador ska räknas som akut sjukvård enligt vad i motionen anförts.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om ansvar och finansiering vad gäller rehabiliteringen av tortyr- och traumaskadade flyktingar.
24. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om att den som kan göra sannolikt att hon eller han varaktigt befunnit sig i Sverige sedan den 1 januari 2006 och inte gjort sig skyldig till grov brottslighet ges permanent uppehållstillstånd.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att sammanställa nödvändig kunskap om sekretesslagens innehåll i fråga om gömda personer som söker sjukvård och sprida denna i form av särskild utbildningsinsats för sjukvårdspersonal.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om sjukvårdskostnader för gömda asylsökande.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om gömdas tillgång till sjukvård.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att barn som blir myndigt innan ansökan om uppehållstillstånd slutgiltigt prövats inte bör flyttas från kommunalt ungdomsboende till ett anläggningsboende för vuxna eller till eget boende.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om handläggningen av ärenden som rör ensamkommande barn.

¹ Yrkandena 8 och 9 hänvisade till AU.

² Yrkandena 17 och 18 hänvisade till SoU.

Fel! Okänt namn på

Inledning

Svensk flyktingpolitik har sedan 1990-talet hårdnat väsentligt och rättssäkerheten för asylsökande har försämrats i samma takt. Vi utvecklar vår syn på hur svensk flyktingpolitik i grunden måste omprövas och förändras i vår motion om Flykting- och immigrationspolitiken. I det följande vill vi istället rikta fokus på den del av flyktingpolitiken som rör det svenska flyktingmottagandet och ansvarsfördelningen mellan stat, kommun och landsting.

I och med den nya instans- och processordning som infördes 1 april 2006 då Utlänningsnämnden lades ner och överprövningen i asylärendena flyttades över till länsrätter med kammarrätten i Stockholm som slutinstans, har ett viktigt steg tagits mot en ökad rättssäkerhet i asylprocessen. Detta har varit en nödvändig reform för att också få ner de långa handläggningstiderna och en grundförutsättning för en lyckad integrationsprocess. Vänsterpartiet har drivit frågan om Utlänningsnämndens nedläggning sedan 1996 och kan nu konstatera att det beslut som riksdagen fattade redan 2001 om att lägga ner Utlänningsnämnden äntligen genomförts.

Den nedbrytande väntan som i dag råder i asylprocessen innebär att många lever fastlåsta i avskurenhet och passivitet vilket i sig försämrar möjligheten till en positiv integration i Sverige. Det är därför viktigt att integrationsprocessen ska börja den dag en flykting sätter sin fot på svensk mark och söker asyl. Ett värdigt och positivt mottagande är avgörande för att möjliggöra tillhörighet i det nya landet, och för att alla mäns, kvinnors och barns ovillkorliga rättighet att, i enlighet med internationella konventioner, söka och finna en fristad i Sverige ska garanteras.

Migrationsverket

Under 2004 genomfördes tre externa granskningar av Migrationsverkets verksamhet: Statskontorets ”Tydligare styrning av Migrationsverket”, Riksrevisionens ”Inneffektiv asylprövning” och Socialförsäkringsutskottet genom Marie Bengtsson ”Migrationsverkets resurser”. De pekar alla på olika sätt på brister vad gäller Migrationsverkets styrning av verksamheten. Detta har konsekvenser för bl.a. rättssäkerheten och handläggningstiderna i samtliga ärenden.

I stort sett allt beslutsfattande i enskilda ärenden görs av handläggare lokalt. För att underlätta kontakten med de asylsökande är en sådan decentraliserad struktur i och för sig önskvärd. Detta är dock avhängigt av att det finns en tydlig styrning centralt. Häri finns i dag stora brister.

Migrationsverket saknar en arbetsordning som reglerar befogenheter, ansvar och rutiner. Detta medför uppenbara risker för bristande likvärdighet och ökar risken för godtycke i handläggningen.

Migrationsverket har under många år haft i stort sett samma problem med långa handläggningstider, bristande enhetlighet i bedömningen och svårighet-

er med att vinna förtroende hos allmänheten. Dessa problem har man haft oavsett omorganisering, ledningsbyten och diverse utredningar. Bl.a. beskrivs detta i Statskontorets rapport ”Tydligare styrning av Migrationsverket” (2004:20). Detta faktum har knappast förbättrats under senare tid; med uppgifter om att personalen firat avvísningar och att handläggare polisanmält föräldrar till apatiska barn i stället för att vända sig med misstankar om att barn far illa till de sociala myndigheterna, osv. Förtroendet för Migrationsverket är undergrävt.

Ökad kunskap i handlägningsprocessen

Flertalet utredningar och rapporter understryker också behovet av att komma tillrätta med problem som har att göra med den s.k. misstroendekultur som finns inom Migrationsverket.

Eva Norström har i sin avhandling ”I väntan på asyl - retorik och praktik i svensk flyktingpolitik” (2004) pekat på dessa faktorer påverkan på rättssäkerheten i asylprocessen. Norström har följt asylprocessen i ett drygt hundratal individuella ärenden steg för steg på vägen mot ett beslut. Hon understryker bl.a. allvarliga brister vad gäller ofullständiga beslutsmotiveringar. Ett avgörande problem är det faktum att det är Migrationsverket som utser ombud och som överhuvud ansvarar för det första beslutet, inklusive asylförhör, utredningar av olika slag, beredning, beslut och verkställighet. Härmed agerar en och samma myndighet på en gång som polis, åklagare och domare och en hög grad av godtycklighet får råda. För att komma tillrätta med de bristande beslutsunderlagen är det nödvändigt att förstärka Migrationsverkets omvärldsbevakning, liksom att analyser och kunskapsuppbyggnad vad gäller asylområdet generellt förbättras inom myndigheten. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Den mer rättssäkra asylprocess som har införts i och med övergående till den nya processordningen med förvaltningsdomstolar som sköter överklagade ärendena, förväntas medföra att kvaliteten på handläggningen även i första instans ökar. I budgetpropositionen anvisar regeringen en engångsvis förstärkning av Migrationsverkets anslag om 50 miljoner för att höja kvaliteten på grundutredningarna. Vi välkomnar dessa medel men ställer oss frågande till den bristande effektivitet som Migrationsverket uppvisat sedan den nya processordningens införande. Därför bör regeringen tillse att en noggrann och skyndsamt analys genomförs av Migrationsverkets bristande effektivitet i ärandehantering. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att handläggare och beslutsfattare ska kunna leva upp till dessa ökade krav på beslutsunderlagens kvalitet måste vidareutbildning göras obligatorisk för samtlig personal inom Migrationsverket. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare är det viktigt att utbildningen av Migrationsverkets personal om kvinnors asylskäl förbättras. Fortfarande finns stora brister i de utredningar och bedömningar som gäller sådana ärenden. I och med att utlänningslagens

Fel! Okänt namn på

flyktingbegrepp genom ny lagstiftning nu utvidgats till att omfatta även förföljelse på grund av kön och sexuell läggning, ställs ytterligare krav på att förbättra utbildningen av samtliga handläggare och beslutsfattare. En omfattande utbildningsåtgärning måste därför genomföras vad gäller könsrelaterad förföljelse. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Migrationsverkets organiserade verksamhet

Stora problem finns också med Migrationsverkets organiserade verksamhet. Denna bedrivs ofta med en alltför låg ambitionsnivå. Många av de asylsökande som finns på förläggningarna deltar inte i verksamheten. Flera utredningar har pekat på de brister som finns jämfört med det syfte som regeringen angett för verksamheten. Ett av dessa syften är att förbereda den asylsökande för ett liv i Sverige, dvs. att förbereda integrationen när uppehållstillståndet väl beviljats. Det tidigare Riksrevisionsverket gjorde 2002 en granskning och fann omfattande brister i den organiserade verksamheten. Här underströks behovet av att sätta upp tydliga målsättningar för hur stor andel av de asylsökande som bör återfinnas i praktik eller tillfälligt arbete. Migrationsverket behöver göra aktiva insatser för att underlätta för praktik och tillfälligt arbete. Därför är det nödvändigt att regeringen i regleringsbrev tydliggör ambitionsnivån med den organiserade verksamheten. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt bestämmelsen i 4 kap. 3 a § UtIF har Migrationsverket möjlighet att bevilja asylsökande undantag från kravet på arbetstillstånd. Denna bestämmelse har tillkommit för att bereda, i första hand, asylsökande möjlighet till meningsfull sysselsättning under väntetiden i Sverige. Denna rättighet har efter krav från Vänsterpartiet utvidgats för personer som har fått ett avvisningsbeslut som inte kunnat verkställas på grund av omständigheter i deras hemländer. Vi menar att Migrationsverket i högre utsträckning bör använda sig av denna möjlighet att bevilja asylsökande undantag från kravet på arbetstillstånd. Migrationsverket bör redan när ansökan om uppehållstillstånd inlämnas vara skyldig att informera den asylsökande om denna möjlighet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Extern tillsyn av mottagningsverksamheten

Statskontoret lämnar i sin rapport från 2004 också förslag om extern tillsyn av mottagningsverksamheten. En sådan tillsyn ska ha som syfte att göra effektiv uppföljning och kontroll av verksamheten med mottagande av asylsökande i förhållande till nationell lagstiftning, regelverk och mål och även det som rör asylsökandes sjukvård.

I utredningen konstateras också att Migrationsverket är slutet gentemot omvärlden och därmed brister vad gäller transparens. En extern tillsyn och granskning bör kunna medföra större öppenhet och i förlängningen också ge de asylsökande större möjligheter att hävda sina rättigheter. Därför bör rege-

ringen utreda frågan om extern tillsyn av Migrationsverkets mottagningsverksamhet. Detta bör riksdagen begära.

Kommunernas flyktingmottagande

När en asylsökande får permanent uppehållstillstånd blir kommunen där han eller hon vistas ansvarig att stå för introduktionen. Det kommunala flyktingmottagandet är emellertid idag ojämnt fördelat. Allt fler kommuner säger också upp sina avtal med Integrationsverket och ytterligare fler minskar mottagningen av flyktingar med permanent uppehållstillstånd.

Redan att flyktingar får vänta i flera år på förläggningar på besked om uppehållstillstånd är ett mycket allvarligt problem, att de sedan blir kvar på förläggningarna när permanent uppehållstillstånd beviljats utan att få ta del av svenskundervisning och introduktionsprogram försvårar integrationen ytterligare.

För att de internationella konventioner om flyktingars rättsliga ställning och rätten till fristad från förföljelse ska anses uppfylla i praktiken bör människor som får stanna även ha ett fast boende. Därför bör samtliga kommuner åläggas att ta emot flyktingar. Regeringen bör därför lägga fram förslag som tydliggör kommunernas skyldigheter i flyktingmottagandet. Detta bör riksdagen begära.

Samtidigt är det viktigt att kommunerna ges tillräcklig ersättning för de kostnader som detta ansvar innebär. Därför behöver de ersättningsnivåer som gäller idag ses över så att de svarar mot de reella kostnader som åligger kommunerna i och med flyktingmottagandet. Vänsterpartiet föreslår därför att den schablonersättning som betalas ut till kommunerna för flyktingmottagandet ska höjas och anvisar 300 miljoner kronor för detta i vår budgetmotion för Utgiftsområde 13. Därför bör regeringen återkomma med förslag om hur en sådan höjning av kommunersättningen för flyktingmottagande bör utformas. Detta bör riksdagen begära.

Rätten till eget boende

Lagen om eget boende (EBO) infördes 1994 för att stimulera boende utanför Migrationsverkets anläggningsboende. Dessförinnan ordnade endast mellan 5 och 10 procent av de asylsökande bostad på egen hand. Samtidigt som EBO-systemet successivt har byggts ut har Migrationsverket genomfört omfattande nedskärningar vad gäller antalet mottagningsplatser på förläggningarna.

Regeringen drog 2005, efter krav från bland annat kommunpolitiker i de tre storstäderna som vill begränsa flyktinginflyttningen, in det redan tidigare mycket låga bostadsbidraget till asylsökande som väljer EBO, för att hänvisa asylsökande till de bostäder staten erbjuder. Detta har dock inte minskat de antal asylsökande som väljer denna boendeform. Däremot har det inneburit

Fel! Okänt namn på

att dessa redan tidigare fattiga blivit ännu fattigare och ännu mer beroende av att anhöriga eller andra landsmän tar emot dem som inneboende utan hyra.

Avvecklingen av EBO har och kommer inte att lösa problem med segregation, trångboddhet m.m. Ungefär hälften av dem som söker asyl ordnar sin bostad själva och många har självklart sökt sig till bostadsorter där det finns en rimlig chans att få jobb och där släktingar eller bekanta kunnat ordna bostad. Bostadsbristen i storstäderna, som skapat trångboddhet inte bara för asylsökande, har förvärrats av den kraftiga minskningen av bostadsbyggandet och politikernas nedskärnings- och privatiseringspolitik.

En begränsning av rätten att välja bostadssort ligger helt i linje med förslag om utökat transportörsansvar, sänkt dagersättning till asylsökande och slopad rätt till ny ansökan och är en del av det hårdnande klimatet i svensk flyktingpolitik. I vår budgetmotion om Utgiftsområde 8 anvisar vi medel för att återinföra EBO samt för att återställa den tidigare ersättningsnivån på 500 för ensamstående och 1 000 kronor för familjer. Regeringen bör därför återkomma med förslag om återställande av bostadsersättningen vid eget boende enligt vad som ovan angivits. Detta bör riksdagen begära.

Sociala problem minskar inte för att man lyfter ut en grupp från ett bostadsområde. De asylsökande som i dag väntar på besked får inte någon bättre social situation på en flyktingförläggning.

Det finns nämligen stora problem med trångboddhet i Migrationsverkets anläggningsboende, och det är inte ovanligt att det bor två familjer med sammanlagt upp till 10 personer i en liten tvårumslägenhet. Vänsterpartiet vill understryka att alla barn som bor i en kommun har rätt till en boendesituation som ger tillräckligt utrymme och möjlighet till integritet. Enligt barnkonventionen skall de rättigheter som anges i konventionen tillfalla alla barn oavsett barnets ställning i landet. Därför bör regeringen tydliggöra Socialtjänstens ansvar för att även barn till asylsökande skall få ett tillräckligt skydd så att exempelvis extrem trångboddhet kan undvikas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I budgetpropositionen avsätts varje år medel för kommunersättningar för flyktingmottagande (anslag 10:3), ett stimulansbidrag för utflyttning från storstäderna. Vidare förekommer det att kommuner sluter avtal om att slussa flyktingar mellan varandra. Vänsterpartiet är mycket kritiskt till denna form av åtgärder eftersom det är fråga om öppen etnisk diskriminering. Vi menar att eventuella utflyttningsinsatser bör rikta sig även till andra än asylsökande och flyktingar. Därför bör Glesbygdsverket, i syfte att avlasta storstadsregionerna befolkningsmässigt, ges i uppdrag att uppmuntra människor att bostätta sig i hela landet. Samtidigt ska Migrationsverket uppmuntra och erbjuda möjligheter för människor att söka alternativa bostadsorter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Höjd dagersättning till asylsökande

Dagersättningen till asylsökande regleras i förordningen (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl. För ensamstående utbetalas 71 kronor per per-

son inklusive egen mathushållning och för sammanboende vuxna 61 kronor per person. Ersättningen för barn varierar mellan 37 och 50 kronor beroende på barnets ålder. För detta ska den asylsökande kunna betala för uppehälle, mediciner, läkarbesök, kläder osv. Ersättningsnivån har inte ändrats sedan 1994.

Dagersättningen till asylsökande ligger redan långt under möjligheten till skälig levnadsstandard och ersättningen riskerar att urholkas ytterligare. Vänsterpartiet föreslår därför att dagersättningen till asylsökande skall höjas med 30 kronor per dag. Vi föreslår också att dagersättningen skall värdesäkras i förhållande till prisutvecklingen genom att den knyts till konsumentprisindex (KPI). I vår budgetmotion för Utgiftsområde 8 anvisar vi 345 miljoner kronor för detta. Mot denna bakgrund bör regeringen återkomma med förslag på en sådan ändring av förordningen (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl. Detta bör riksdagen begära.

Kommunernas ansvar för meningsfull integration av asylsökande

Kommunerna har ett vidare ansvar i att skapa en meningsfull tillvaro för alla invånare. Detta gäller även de asylsökande som finns i kommunens flyktingmottagning. Centralt för en lyckad integration är att asylsökande ska ha kännedom om och känna samhörighet med det svenska samhället. Idag finns mycket lite resurser utanför mottagningsenheterna som stimulerar en sådan process och som möjliggör för asylsökande att komma i kontakt med andra människor. Det är därför mycket viktigt att tydliggöra kommunernas ansvar för att skapa fritidsverksamhet för de barn, unga och vuxna asylsökande som lever på förläggningar och för dem som har eget boende. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Asylsökande barns skolgång

Vänsterpartiet har tidigare drivit och fått igenom att barn till asylsökande ska ha rätt till skola och förskola på i huvudsak samma villkor som bosatta svenska barn, men mycket återstår att göra. Kunskap är aldrig tung att bära, och det finns därför bara vinster i att bemöta den asylsökande som om han eller hon kommer att stanna för att därför vinna tid i den senare integrationsprocessen. Denna rättighet fungerar i dag mycket olika i olika kommuner, bl.a. mot bakgrund av de uppenbara svårigheter för asylsökande barn och deras föräldrar att själva söka upp det rektorsområde som barnen skall kunna gå i. Det är därför nödvändigt att överväga att skolan tar ett mer uppsökande ansvar för barn till asylsökande. Av denna anledning bör regeringen överväga möjligheten att införa skolplikt även vad gäller asylsökande barn. Detta för att garantera dessa barns grundläggande rättigheter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Vänsterpartiet gjorde i samband med vårbudgeten för 2005 en särskild överenskommelse med den tidigare socialdemokratiska regeringen och Miljöpartiet om att se över hur de s.k. gömda barn som finns i Sverige skall garanteras rätten att gå i skolan. Gömda barn i Sverige har numera rätt till sjukvård men har fortfarande inte rätt att gå i skolan. Enligt Barnkonventionen ska staten ge varje barn som befinner sig i landet tillgång till utbildning. Det innebär att även ett barn som lever gömt ska ha den rätten. Idag avgörs skolgången för dessa barn från fall till fall och av hur mycket solidaritet det finns vid varje enskild skola. FN:s kommitté för barnets rättigheter har kritiserat Sverige för dessa förhållanden. Inom EU är det endast Sverige, Danmark och Tyskland som inte erbjuder gömda barn någon lagstadgad rätt till skolgång, vilken alltså är fastställd i barnkonventionen.

Möjligheten att vistas i skolan några timmar om dagen med struktur och kamrater kan bli en livlina för dessa barn. Vänsterpartiet anser därför att den rätt till skola som gäller barn till asylsökande också ska gälla barn som lever gömda. Detta skall gälla från förskola till gymnasiet inklusive särskola. Sedan budgetpropositionen för 2006 tillförs efter krav från Vänsterpartiet kommunerna medel inom ramen för de generella statsbidraget för att tillgodose behovet av att ordna skolgång för dessa barn. En särskild utredare ser för närvarande över hur regleringen av de gömda barnens skolgång ska ske. Regeringen bör därför skyndsamt inhämta utredningens förslag till reglering och återkomma med förslag till ändring. Detta bör riksdagen begära.

Amnesti

Vänsterpartiet drev under vintern och våren 2005 tillsammans med en bred och massiv utom- och inomparlamentarisk rörelse förslaget om att genomföra en nollställning av asylprocessen inför övergången till ny instans- och processordning. Detta för att ge upprättelse och uppehållstillstånd till alla dem som missbehandlats i den tidigare asylprocessen. Förslaget gick inte igenom. Däremot genomfördes en tillfällig asyllag som gällde mellan 15 november 2005 och 31 mars 2006 och gav möjlighet till ny prövning och för vissa grupper en mer generös prövning. Den tillfälliga lagen var ett viktigt erkännande av bristerna i den rättsäkra och inhumana asylprocessen och Vänsterpartiet välkomnar var och en av de drygt 17 000 personer som härigenom alltså fått stanna. Vi är dock kritiska till tillämpningen av lagen i flera avseenden. Grundkravet om generell amnesti handlade om att ge upprättelse åt dem som felbehandlats i den tidigare processen. Detta har därmed fortsatt giltighet.

Mot denna bakgrund föreslår Vänsterpartiet att en amnesti genomförs i asylprocessen den 1 januari 2007 för dem som fått avslag på sina ansökningar på den tillfälliga asyllagen. Vi preciserar detta i en vår motion om Flykting- och immigrationspolitiken.

I våra budgetmotioner för Utgiftsområde 8 samt respektive Utgiftsområde 13 anvisar Vänsterpartiet 1 miljard kronor årligen i två år för en sådan reform. Samtidigt sker en kraftig besparing för Migrationsverkets mottagningskostnader med 260 miljoner kronor 2007 och 700 miljoner kommande år.

Asylsökandes sjukvård

Den medicinska etikens mest grundläggande princip är alla människors rätt till vård efter behov. Ekonomisk, social eller juridisk ställning, politisk eller religiös tillhörighet, etnisk bakgrund, kön och liknande faktorer får inte påverka den medicinska professionens handlande, som istället skall utgå från vetenskap och beprövad erfarenhet brukad för patientens bästa.

De människor som av olika skäl kommer till Sverige för att få skydd har ofta ett stort behov av sjukvård. Detta bottnar i de traumatiska händelser som många bär med sig från sitt hemland, och det trauma det innebär att få bryta upp och fly till ett annat land. Det är framför allt psykiatrisk vård som efterfrågas.

Apatiska barn

Under de senaste åren har framkommit att hundratals asylsökande barn i Sverige drog sig tillbaka från livet – blev sängliggande och s.k. apatiska. Dessa barn lider av s.k. depressiv devitalisering. De förmår varken tala eller röra sig och flera av dem måste sondmatas. Det handlar om livshotande tillstånd för dessa barn som i de flesta fall har sina egna svåra trauman med sig, där de sett sin mamma eller pappa bli våldtagen eller misshandlad, eller där de själva blivit utsatta för övergrepp. Gemensamt för dessa barn är också att deras föräldrar under den långa pressande väntan i asylprocessen, i takt med att utsikterna att få stanna i Sverige minskar och när alternativen är att återvända till mardrömmen i hemlandet eller att fortsatt fly, förlorat förmågan att förmedla något hopp till sina barn. Medicinsk och psykologisk expertis visade på att de svårt sjuka barnen led av depressiv devitalisering. Dessa barn har haft egna asylskäl som inte hade uppmärksammats därför att barnens ställning i asylprocessen är svag. Det rapporterades från andra delar av världen om liknande fall, några gällde flyktingbarn, som i Australien, men också från andra familjesituationer där barnen reagerade likadant.

Vänsterpartiet drev under 2005 tillsammans med fyra andra partier (c, kd, fp, mp) kravet på att de apatiska barnen skulle få uppehållstillstånd för att åter börja leva. Men Moderaterna och Socialdemokraterna gick emot detta krav.

Frågorna som ställts har koncentrerats kring vad det var i svensk flyktingpolitik som gjorde att barn gav upp och varför detta ser ut att enbart förekomma i Sverige. Debatten om de apatiska barnen har varit högljudd. Påståenden om att barnen simulerade och var uppe och sprang på nätterna då de också passade på att äta förekom. Den dåvarande migrationsministern uttalade direkt efter att riksdagen avslagit kravet på uppehållstillstånd för dessa barn att det hade varit en "humanitär katastrof" om motionen bifallits. Vidare polisanmälde Migrationsverket i november 2005 nio föräldrar till apatiska barn för misshandel och vanvård. Samtliga förundersökningar är sedan augusti 2006 nedlagda eftersom det saknades grund för misstanke.

Regeringen tillsatte 2004 en nationell samordnare med uppdrag att finna orsakerna till det livshotande tillstånd som drabbat hundratals barn i den

Fel! Okänt namn på

svenska asylprocessen. Samordnarens tredje rapport ”Asylsökande barn med uppgivenhetssymptom – trauma, kultur, asylprocess” (SOU 2006:49) kom i maj 2006. Vänsterpartiet är mycket kritiskt till denna samordnarens hantering av sitt uppdrag.

Vidare gav Socialstyrelsen i oktober 2005 ut meddelandeblad om s.k. uppgivenhetssymptom hos asylsökande barn. I meddelandebladet framgår det att det saknas vetenskaplig kunskap om problemet. Trots denna hävdade brist på kunskap angav Socialstyrelsen:

Flera som har erfarenhet av vård av asylsökande barn med uppgivenhetssymptom har mött exempel på att tillståndet varit av manipulerande karaktär. Även om det inte råder enighet om hur vanligt ett manipulerande beteende är, är det viktigt att de som har ansvar för insatser för och vård av asylsökande barn alltid beaktar denna möjlighet.

Socialstyrelsen gick alltså ut med ett meddelandeblad där man säger att de som ansvarar för insatser till stöd för de apatiska flyktingbarnen alltid ska misstänka att apatin är en fråga om simulering. Det finns många fysiska sjukdomstillstånd som har sitt upphov i psykisk ohälsa eller som inte kan verifieras genom fysiska objektiva test. Sådana sjukdomstillstånd, till exempel ryggsmärtor, katatoni med flera, ifrågasätts inte utan betraktas i stället som tillstånd vilka kräver en erfaren kliniker som genom sin erfarenhet och kompetens tillsammans med patienten kan diagnostisera åkomsten. Rekommendationer från Socialstyrelsen om att dessa tillstånd är simulerade lyser dessbättre med sin frånvaro. Det beror på att det naturligtvis är helt orimligt av en myndighet att peka ut en hel grupp patienter som fuskare. Det är beklagligt att Socialstyrelsen använt sig av en annan bedömningsgrund när det gäller de apatiska flyktingbarnen.

Mot denna bakgrund bör Socialstyrelsen, i de fall man framöver kommer att utfärda riktlinjer angående diagnosställande eller behandling gällande apatiska barn, inhämta utlåtande från Statens medicinsk-etiska råd (SMER). Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare bör regeringen uppdraga åt Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) att kartlägga och analysera behandlingsmetoder och kunskapsläget när det gäller apatiska barn. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I detta sammanhang kan det vara viktigt att påpeka i arbetet med att skydda asylsökande barn med psykiatriska tillstånd är det avgörande att även vuxna asylsökande har en god tillgång till sjukvård. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Rätt till vård på lika villkor

Sverige har nyligen kritiserats av FN:s särskilda rapportör för rätten till hälsa, professor Paul Hunt, för brister avseende de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter eftersom asylsökande och gömda inte har samma tillgång till vård som andra. Det innebär att en grupp som ofta har särskilt

stora behov av exempelvis primärvård och psykiatri inte får dessa tillgodosedda.

Flera landsting vittnar idag om det ökade behovet av stöd till asylsökande och att det saknas både resurser och kompetens. I andra landsting har man iakttagit att de avsatta medlen för sjukvård till asylsökande inte används eller att det är oklart hur de använts. På grund av att landstingen inte i tillräcklig utsträckning kompenseras för kostnaderna för hälso- och sjukvård för asylsökande finns idag ett växande underskott hos landstingen. För år 2003 fick landstingen endast 70 procent av kostnaderna täckta av staten. Härmed finns det en uppenbar risk att asylsökande inte ges den tillgång till vård de har rätt till. I och med budgetöverenskommelsen för 2006 tillfördes ytterligare medel till asylsökandes sjukvård.

För att värna asylsökandes rätt till vård och för att understryka den medicinska etikens grundläggande principer vill Vänsterpartiet understryka att asylsökande skall omfattas av den allmänna hälso- och sjukvården och alltså inte av någon särslagstiftning. Därför bör regeringen i samarbete med Socialstyrelsen utforma riktlinjer angående möjligheter för asylsökande att erhålla hälso- och sjukvård inom ramen för befintligt hälso- och sjukvårdssystem. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sjukvård för asylsökande vuxna ges i dag endast för s.k. akuta sjukdomar. Även om asylsökande barn ska ha rätt till även övrig vård, finns det tydliga signaler på att även barns akuta tillstånd ifrågasätts. Ett motiv för detta sägs vara att det vore oetiskt att påbörja en längre behandling som måste avbrytas för att den asylsökande inte får uppehållstillstånd. Det är enligt Vänsterpartiet betydligt mer oetiskt att tvinga människor att vänta med att få vård tills dess att tillståndet blivit akut, vilket orsakar såväl onödigt lidande som ökade landstingskostnader.

Vänsterpartiet anser att asylsökande och s.k. gömda personer ska ha rätt till full sjukvård på samma villkor som alla andra i Sverige, dvs. rätt till behandling även för icke akuta sjukdomstillstånd. Därför bör regeringen tillsätta en utredning med uppdrag att se över hur en utökad rätt till full sjukvård för asylsökande och gömda ska genomföras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Som steg på vägen mot en ordning där asylsökande och gömda ges rätt till sjukvård på samma villkor som andra som bor i Sverige bör behandling av tortyr och traumaskador räknas som akut sjukvård. Vi har i vår budgetmotion för utgiftsområde 8 avsatt 100 miljoner kronor för detta och för att stärka resurserna för asylsökandes sjukvård i övrigt. Regeringen bör därför återkomma med förslag om att behandling av tortyr och traumaskador skall räknas som akut sjukvård. Detta bör riksdagen begära.

Rehabilitering av tortyr- och traumaskadade flyktingar

I Sverige lever i dag en stor grupp torterade och svårt traumatiserade människor. Det är människor som flytt från sina hemländer undan krig, fängelse och tortyr samt politisk, etnisk och religiös förföljelse. Många av dem behöver

Fel! Okänt namn på

kvalificerad psykosocial och psykiatrisk vård. De brister som i dag finns vad gäller dessa människors möjlighet till nödvändig rehabilitering sätter upp allvarliga hinder för det fortsatta livet i Sverige.

Vid Danderyds sjukhus finns Kris- och traumacentrums enhet för tortyr- och traumaskadade som erbjuder diagnostik, dokumentation och behandling av skador från tortyr, förföljelse och andra former av våld samt krigsupplevelser. Man arbetar bl.a. med behandling av kvinnor som utsatts för institutionaliserat sexuellt våld.

Att få en noggrann bedömning av tortyr- och traumaskador är viktigt för att den som drabbats av övergrepp ska få upprättelse. En riktig diagnostik och dokumentation kan vara avgörande för att asylskälen ska bli korrekt bedömda. Det kan också ha stor betydelse för personer som fått uppehållstillstånd, men som på grund av tortyr- och traumaskador har svårt för att delta i allmänna introduktionsinsatser som språkstudier och praktik. Många traumatiserade flyktingar behöver individuellt anpassade introduktionsinsatser och professionell behandling för att på sikt ha en chans till integration i det nya samhället. Kris- och traumacentrum fungerar som en kunskapsbank och besitter ovärderlig kunskap om behandling av tortyr- och traumaskadade.

Liknande verksamhet bedrivs bl.a. vid Röda korsets rehabiliteringscenter för torterade och krigsskadade flyktingar i Malmö, Skövde, Stockholm, Uppsala och Falun, samt vid Flyktingmedicinskt centrum i Linköping.

Ansvar för flyktingars hälso- och sjukvård ligger i dag hos landstingen, på samma sätt som dessa ansvarar för alla andra invånare som är bosatta i landet. När det gäller asylsökandes sjukvård finns det ett avtal mellan staten och Landstingsförbundet. En statlig schablonersättning utgår, och regleras i förordningen (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande. När det gäller tortyr- och traumaskadade flyktingar finns det inte någon särskild organisation på det nationella planet.

Vänsterpartiet anser därför regeringen skall återkomma med förslag om hur en långsiktig finansiering av denna verksamhet skall kunna komma att säkras. Därför bör regeringen analysera frågan om ansvar och finansiering vad gäller rehabiliteringen av tortyr- och traumaskadade flyktingar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Gömnda

I Sverige finns ett antal människor, oklart hur många, som lever utan papper. Dessa kallas papperslösa, vilket betyder att de saknar formell rätt att vistas i landet, men att de likväl är här. Ofta talas det från myndigheters sida om ”illegala” människor vilket ger sken av att det rör sig om idel brottslingar och bedragare, vilket är helt felaktigt. Ingen människa kan vara illegal. Utan tillgång till de vanliga strukturererna för sjukvård, skola eller arbete och helt ställda vid sidan av det skyddsnet som de med papper trots allt har lever papperslösa i ett slags skuggvärld utan trygghet och säkerhet. Man tvingas arbeta svart för att överleva, bygga nätverk med sina landsmän och andra pappers-

lösa eftersom man inte har tillgång till samhällets ordinarie strukturer. För löner långt under alla avtal och utan ordinarie skyddsregler utgör de papperslösa en utnyttjad och hunsad grupp på arbetsmarknaden.

Uppehållstillstånd för papperslösa

De som kommit till Sverige som asylsökande men fått avslag på sina ansökningar om uppehållstillstånd kunde, som tidigare beskrivits, söka på nytt med hjälp av den tillfälliga lag som Vänsterpartiet och Miljöpartiet pressade igenom. En majoritet av dessa har också fått möjlighet att stanna, och Vänsterpartiet lägger i motionen Flykting- och immigrationspolitiken förslag om att också de som fått avslag skall få den chansen – under förutsättning att man inte gjort sig skyldig till grov brottslighet. Men alla som finns i landet utan papper har inte tidigare sökt asyl. En del har bedömt utsikterna att få uppehållstillstånd som små, andra har stannat kvar efter ett besök i landet och några har kommit för att arbeta. Myndigheter låtsas generellt som om dessa människor inte finns, men det gör inte att de försvinner. Istället är det dags att som en engångsåtgärd genom en amnesti ge dessa chansen att bygga en framtid i Sverige. Vi föreslår därför att riksdagen ger regeringen i uppdrag att återkomma med förslag som innebär att den som kan göra sannolikt att hon eller han varaktigt befunnit sig i Sverige sedan den 1 januari 2006 och inte gjort sig skyldig till grov brottslighet ges permanent uppehållstillstånd. Detta bör riksdagen begära.

Gömdas tillgång till sjukvård

Det blir alltför många människor som gömmer sig i Sverige efter att Utlänningsnämnden avslagit överklaganden av Migrationsverkets avvisningsbeslut i asylärenden. Detta mycket som en följd av den nuvarande, ur rättssäkerhets synpunkt undermåliga, asylprocessen.

Många gånger har dessa gömda människor angeläget behov av sjukvård. Det finns många bland sjukvårdspersonalen som vårdar och behandlar gömda flyktingar men de gömda vågar ofta inte vända sig till den offentliga sjukvården eftersom det är känt att sjukvårdspersonal vid flera tillfällen, i strid med gällande sekretesslagstiftning, meddelat polisen eller Migrationsverket att man har en patient hos sig för vilken ett lagakraftvägande avvisningsbeslut föreligger. Därför bör regeringen ge Socialstyrelsen i uppdrag att sammanställa nödvändig kunskap om sekretesslagens innehåll i fråga om gömda personer som söker sjukvård, och sprida denna i form av särskild utbildningsinsats för sjukvårdspersonal. Detta bör riksdagen begära.

I fall då uppehållstillstånd ges till asylsökande kompenserar Migrationsverket landstingen för den del av vårdkostnaden som avser tiden efter det att uppehållstillstånd beviljas. Denna ordning har fått svåra konsekvenser vad gäller gömda asylsökande. Dessa människor har ofta valt att gömma sig i rädsla för vad som skulle hända om de avvisas till det land där de tidigare

Fel! Okänt namn på

utsatts för tortyr, våldtäkter eller andra svåra kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Detta leder inte alltför sällan till att de blir starkt självmordsbenägna och, i en del fall, även har lagts in för psykiatrisk tvångsvård efter misslyckade självmordsförsök. I de fall då uppehållstillstånd sedermera beviljas står alltså Migrationsverket för den del av kostnaderna som rör tiden efter beviljandet. Detta är enligt Vänsterpartiet i sig en felaktig ordning eftersom det i grunden finns en felaktig bedömning från Migrationsverkets sida. Därmed borde staten också stå för hela sjukvårdskostnaden. Det har i flera lands-ting antagits en policy att i sådana fall kräva den enskilde vårdtagaren på resterande summa. Vid utebliven betalning har sedan ärendena lämnats vidare till kronofogden. Detta förfarande kan upplevas mycket kränkande för enskilde som redan lever under svår psykisk press. I sammanhanget bör även nämnas att det finns signaler att polisen allt mer börjat söka upp exempelvis psykiatrin för att genomföra avvisningar av gömda flyktingar. Mot denna bakgrund bör regeringen se över situationen hos landstingen vad gäller rutinerna i ärenden som rör gömda asylsökande. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare bör gömda, i väntan på utformningen av full sjukvård enligt ovan, omedelbart ges rätt till sjukvård på samma villkor som i dag gäller för asylsökande. En människa skall aldrig kunna nekas vård. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Ensamkommande barn

FN:s konvention om barnets rättigheter har mycket stor uppslutning över världen och är tänkt att fungera som ett kraftfullt verktyg i arbetet för barns rättigheter. Det är staten som har det yttersta ansvaret för att barns rättigheter enligt barnkonventionen förverkligas. FN:s barnrättskommitté har riktat skarp kritik vad gäller Sveriges efterlevnad av konventionen. Ett viktigt område för kommitténs kritik avser behovet av att stärka just flyktingbarnens ställning. Det handlar bl.a. om att barns egna asylskäl ska ges större utrymme i asylutredningarna, att även s.k. gömda barn ska ha rätt till skolgång, om hanteringen av s.k. apatiska barn och om mottagandet av ensamkommande barn.

När det gäller ensamkommande barn har en del förändringar och tydliggöranden genomförts som förhoppningsvis kommer att innebära ett förbättrat mottagande. Men mycket kvarstår att förbättra. Exempelvis finns det problem med barn som blivit myndiga innan frågan om uppehållstillstånd slutligt avgjorts och som riskerar att tvingas bryta upp från det kommunala ungdomsboendet och i stället tvingas till anläggningsboende för vuxna eller till eget boende. Det barn som är 18 år gammal kan i praktiken ofta fortfarande vara i behov av visst stöd i sin livsföring, och det skulle vara mycket negativt för det ensamkommande barnets utveckling att utifrån en mekaniskt tillämpad 18-årsregel tvingas bryta upp från ungdomsboendet. Mottagandet av ensamkommande barn bör ske med en medvetenhet om vikten av att ett barn som blir myndigt innan ansökan om uppehållstillstånd slutgiltigt prövats inte bör

Fel! Okänt namn på

flyttas från kommunalt ungdomsboende till ett anläggningsboende för vuxna eller till eget boende. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet anser att handläggningen av ärenden som rör ensamkommande barn behöver ses över. Exempelvis bör beslut angående dessa barn alltid fattas inom tre månader, och beslut om avvisning med omedelbar verkställighet aldrig fattas när det rör sig om ensamkommande barn. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 31 oktober 2006

Kalle Larsson (v)

Torbjörn Björlund (v)

LiseLotte Olsson (v)

Gunilla Wahlén (v)

Josefin Brink (v)

Kent Persson (v)

Alice Åström (v)